

LUKÁCS IMRE-RÓBERT**Szentségekhez engedhető-e mindenki,
aki elvált és újraházasodott?
– az *Amoris Laetitia* szerint**

Abstract: Can anyone who is divorced and remarried be allowed to sacrament? - according to *Amoris Laetitia*

All baptized person who is not forbidden by law may and must be admitted to holy communion. (can. 912) but others who obstinately persist in manifest grave sin, are not to be admitted to holy communion. (can. 915) The Pontifical Council for Legislative Texts in 24 June 2000, made a clarification related to can. 915. According to this text they are forbidden from receiving the Eucharist, those who are divorced and remarried. In this short article we would like to see, whether the law prohibits all divorced and remarried persons from receiving the sacraments or not?

Reading the AL, it becomes clear that the apostolic exhortation is not contrary to the Church's earlier teaching. If the Pope wanted to change the pastoral practice, he should have met two requirements: 1. he have to say it explicitly, 2. and the teaching should not to be contrary with the teaching of the church.

The Church's teaching clearly states that spouses can only have sex with their spouse, and if they deliberately and intentionally commit a deadly sin against this commandment, in order that the sin be released, they must repent. Repentance without sorrow is not repentance.

The teaching of the Council of Trent clarified what he meant by this sorrow: "...the first is grief, which is the pain and hatred of the soul for the sin that they have committed, with the determination that they will not sin in the future."

Keywords: marriage, divorced and remarried, penance, sacraments, holly communion,

A kérdés vizsgálata a 915. k. alapján

915. k. A szentáldozáshoz ne engedjék a kiközösítetteket és az egyházi tilalommal sújtottakat a büntetés kiszabása vagy ki-nyilvánítása után, *de ne engedjék oda azokat az egyéb személyeket sem, akik nyilvánvaló súlyos bűnben makacsul¹ kitartanak.*

Általánosságban véve szentáldozáshoz lehet és kell engedni minden megkereszteltet, akit a jog ettől el nem tilt. (912. k.) A jog eltiltja a szentáldozástól azokat, akik kiközösítés vagy egyházi tilalom alatt állnak. (vö. 1331–1332. kk.)

Gondot okoz azonban a kánon utolsó kitételének – *ne engedjék oda azokat az egyéb személyeket, akik nyilvánvaló súlyos bűnben makacsul kitartanak* – magyarázata. A személy lelkiismerete a belső fórumra tartozik, de a kánon a szentség kiszolgáltatóját külső fórumon való cselekedetre szólítja fel. Előfordulhat, hogy a személy bűnbánatot tartott, vagy felhagyott a makacssággal, és a kegyelem állapotában van, de ez külső fórumon nem bizonyítható. Itt nem egy egyházi büntetésről van szó, hiszen azt csak az illetékes hatóság mondhatja ki. Ebben az esetben a lelkipásztornak kell döntést hoznia, aki a helyzetet az adott közösség sajátos kontextusában értelmezi. Azt kell mérlegelnie, hogy botrányt okoz-e a közösségben, ha egy olyan személy járul szentáldozáshoz, akiről nyilvánvaló, hogy súlyos bűnben makacsul kitart.² Nem könnyű feladat helyesen megítélni, hogy egy ilyen esetben a szükséges követelmények fennállnak-e és

¹ Az 1917-es CIC. egy meghatározást adott a cenzúráról, valamint a makacsság mibenlétéről és következményeiről. „A cenzúra az a büntetés, amely a megkeresztelt embert, ha bűncselekményt követett el és makacs, bizonyos lelki vagy lelkiekkel kapcsolatos javaktól megfosztja, amíg makacsságból meg nem térve, fel nem oldozzák.” – 2241. k. 1. §.

² John, P. B., James, A. C., Thomas, J. G., *New Commentary on the Code of Canon Law*, Paulist Press, New York, 2000, 1110.

ténylegesen is jelen vannak-e. Ezek a feltételek a következők: 1. bűnnek kell lennie az egyház tanítása szerint; 2. súlyosnak kell lennie; 3. a közösség nagy részének tudnia kell róla; 4. makacs kitartás a bűnben.

A Pápai Törvénytárgyaló Tanács 2000. június 24-ei, a 915. k. kapcsolatos magyarázata alapján el vannak tiltva az Eucharisztia vételétől az elváltak és polgárilag újracházasodottak. Vizsgálódásunk során arra keressük a választ, hogy a törvényt eltilt-e minden elvált és újracházasodott személyt a szentségek vételétől?

Az egyház tanítását tekintve ebben a kérdésben, mindenképpen meg kell említenünk a tanítás fejlődéséről szóló katolikus gondolkodást, amelyről John Henry Newman, a híres konvertita bíboros is beszél.³ Az egyház olyan, mint Szűz Mária, aki „megőrizte szívében a történeteket” (Lk 2, 51). Az idők folyamán az egyház, hasonlóan a Szűzanyához, egyre jobban megértette a Szentírás kincseit. A katolikusok hiszik, hogy a fejlődés folyamata ma is jelen van az egyházban Jézus ígérete alapján. Az Atya egy védelmezőt fog majd küldeni, a Szentlelket, aki „mindenre megtanít” (Jn 14, 26). Jézus megerősítette tanítványait, hogy tanítsák az igazságot hatalommal, és hozzanak döntéseket a felmerülő kérdésekben. Az apostolok utódaiként a pápa és a püspökök rendelkeznek ezzel a megbízással és megtestesítik ezt a hatalmat, amely születésétől fogva jelen van az egyházban. Mivel az egyház egy élő és állandóan mozgásban levő közösség,⁴ minden generációnak rajta kell hagynia

³ Vö. Newman, J. H., *An Essay On the Development of Christian Doctrine*, <http://www.gutenberg.org/files/35110/35110-h/35110-h.htm>; *Principle of integration* – volt a kulcs II. János Pál pápa számára, hogy a II. vatikáni zsinat tanítását folytonosan értelmezze a korábbi egyházi tanítással együtt.

⁴ Órsy, L., *Egyházjog és Teológia*, tkk., Róma 1977, 11–16.

a kézjegyét. Ez történt mindkét családszinóduson: egy élénk megbeszélés kezdődött el, és ez az apostoli buzdítás megjelenése után sem zárult le, tovább folytatódik, hogy „terítékre kerüljön a családok helyzete a mai világban, kitágítsuk a látómezőnket, és felelevenítsük a házasság és a család jelentőségének tudatos-ságát”.⁵

Fontosnak tartom már vizsgálódásunk kezdetén Alain Thomasset kommentárja ⁶ alapján feltárni azokat az értelmezési kulcsokat, amelyek az előrehaladásunkban segítenek, hogy az *Amoris Laetitia* tanításában eligazodjunk, azt jobban megért-sük, és a vizsgált kérdéseinkre is megfelelő választ kaphassunk.

1. Szükség van a szemlélet megváltoztatására, a krisztus-hívőknek Jézus látásmódját kell követniük, a személyeket, a családokat a konkrét élethelyzetükben kell követni.⁷

2. A házasságot úgy kell látnunk, mint egy növekedési utat, ahol a szeretet eszményét fokozatosan foghatjuk fel, „mert egyetlen család sem égi valóság és nincs készen egyszer s mindenkorra, hanem fokozatosan ki kell bontakoztatnia szeretőkéességét”.⁸

3. Szükség van lelkipásztori megtérésre, amely nem merevedik meg a szabályokhoz való igazodásban, hanem el akar kísérni minden családot, bármilyen helyzetben éljenek is. „Senkit sem szabad örökre elítélni, mert nem ez az Evangélium logikája.”⁹

⁵ Ferenc pápa, *Amoris Laetitia*, apostoli buzdítás – A püspököknek, a papoknak és a diakónusoknak, az Istennek szentelt személyeknek, a keresztény házastársaknak és a világi híveknek a családban megélt szeretetről, SzIT., 2016, 2.

⁶ Alain, T., *Amoris Laetitia*, https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&ei=H1ywXLXaBOODk74PscOXkAc&q=alain+thomasset+amoris+magyarul&oq=alain+thomasset+amoris+magyarul &gs_l=psy-ab.3...32997.35176..35795...0.0..0.147.1164.0j9.....0....1.gws -wiz.....0i10j33i160j33i-10i160j33i21.UErzhZ-FkQY

⁷ AL. 315.

⁸ AL. 325.

⁹ AL. 297.

4. Az *Amoris Laetitia* csak akkor érthető meg, ha elszakad az elvont antropológiától, és a konkrét külső, belső helyzetben levő embert veszi figyelembe. „Elvont igazságokkal nem tudunk helyesen közelíteni az emberek egyedi valóságához.”¹⁰

5. Nem történt paradigmaváltás. Az apostoli buzdítás általában a szinódusok témájával foglalkozik, a hit és erkölcs védelmével és erősítésével, az egyházfegyelem megszilárdításával, az egyháznak a világban való tevékenységével. Nem foglalkozik a törvények kihirdetésével vagy visszavonásával. Az *Amoris Laetitia* nem hozott változást az eddigi törvénykezésben, de a szemléletmódban igen. A házassággal kapcsolatos törvények továbbra is érvényben vannak, de tágabb és új összefüggésbe kerültek.¹¹

Az elváltak és újrَاهázasodottak kérdése az egyház történelme folyamán

Az *Amoris Laetitia* tanítása beilleszkedik abba a történetbe, ahogyan az egyház ezzel a kérdéssel foglalkozott. A történelem segíti a folytonosság hermeneutikáját (értelmezését). Mivel azonban a történelmi rész nem központi témája ennek az írásnak, ezért csupán egy összefoglalót találunk itt, és nem egy kimerítő értelmezést.

A középkorban a nyugati kereszténység a házasságot egyházi ügynek tekintette, így a válás mint olyan nem létezett, csupán a házasságok érvényességének bíróság általi kivizsgálása létezett mint egyetlen lehetőség. A 15–18. század az az időszak, amikor az állam elkezdte beavatkozását a házassági ügyekbe, úgy gyakorlati, mint elméleti formában. Gyakorlati téren akkor, amikor az egyházi bíróság nem gondoskodott vagy nem tudott megfelelni

¹⁰ Walter, K., *Az Amoris laetitia üzenete*, Vigília, Bp. 2018, 71–73.

¹¹ Uo. 73–74.

módon gondoskodni a közjóról. Elméleti beavatkozás volt az illetékesség követelése.¹² A házasság felbontását először Poroszországban engedélyezték 1752-ben, mivel akkor már a polgári törvények is jogot formáltak a házasságra.¹³

Az 1917-es Törvénykönyv nem szabott ki kiközösítést azokra a második házasságban élőkre, akik anélkül kötöttek újabb házasságot, hogy az előző házasságukat bírósági úton érvénytelenítették volna. A katolikus papok azonban nem vehettek részt mint az egyház hivatalos tanúi ezeknél a megkísérelt házasságoknál, és amennyiben a házasságot egy nem katolikus szolgálattevő előtt kötötték meg a házasulandók, az kiközösítést maga után vonó bűncselekmény volt.¹⁴

A II. vatikáni zsinat után változás figyelhető meg a pasztorális gyakorlatban. 1970-ben VI. Pál pápa kiadta a *Matrimonia mixta*¹⁵ apostoli levelet, amelyben felülvizsgálta a vegyes házassággal kapcsolatos rendelkezéseket. Ezek az új rendelkezések már nagyobb szabadságot biztosítottak egy katolikusnak, ha az egy nem katolikussal akart házasságot kötni, sőt kifejezetten visszavonták a fent említett kiközösítést is, amikor a felek nem egy katolikus szolgálattevő előtt kötötték meg a házasságukat.¹⁶

Az 1980-ban tartott családszinódus alkalmával megvitaták az elváltak és újránházasodottak azon felvetését, hogy azok

¹² Kuminetz, G., *Katolikus Házasságjog*, SzIT., 2002, 76.

¹³ Id. Max, R., „*Trend in Marriage and Divorce Law of Western Churches*”, *Law and Contemporary Problems* 18, no. 1.

¹⁴ Id. 1917, 2319. k. 1.

¹⁵ *Matrimonia Mixta, Apostolic Letter On Mixed Marriages*, 1970. október 1., https://w2.vatican.va/content/paul-vi/en/motu_proprio/documents/hf_p-vi_motu-proprio_19700331_matrimonia-mixta.html

¹⁶ Bár a kiközösítést visszavonták, a házasság megkötése egy nem katolikus szolgálattevő előtt nem szabad választási opció a katolikus részéről, hanem az érvényben levő egyházi törvények szerint felmentéssel teheti meg. (forma) 1121. k. 3. §.

egy részét vagy mindenkit fogadjanak vissza a közösségbe, és engedjék őket szentségekhez járulni. II. János Pál pápa akkori záróbeszédében szolt ennek a lehetőségéről, valamint megismételte tanítását a *Familiaris Consortio*¹⁷ 84. pontjában, néhány szigorú feltétel mellett. Elismeri, hogy a gyermeknevelés érdekében vagy más hasonló helyzetekben nem lenne okos, ha valaki az elváltakat és újránházasodottakat elválasztaná, de azok, akik polgári házasságot kötöttek, egyházi kivizsgálás nélkül, csak akkor járulhatnak szentségekhez (gyónás, áldozás) ha „önmegtartóztatóan élnek, tartózkodnak a házastársi cselekedetektől”.¹⁸ II. János Pál pápa megismételte ezt a tanítást több más egyházi dokumentumban is.

XVI. Benedek pápa egy másféle pasztorális megközelítést adott hozzá a korábbihoz, amikor ugyanezt a gondolatot megfogalmazta a *Sacramentum Caritatis* apostoli buzdításában. Az elváltak és újránházasodottak barátokként vagy testvérekként éljenek együtt ahhoz, hogy szentségekhez járulhassanak.¹⁹ Mindkét pápa tanítása az elváltakkal és újránházasodottakkal kapcsolatosan az, hogy a második házasságban élőknek kapcsolatukat tisztán kell megélniük (és ezt nem csak meg kell próbálniuk).

Az 1994-ben kiadott Hittani Kongregáció levele tisztáz bizonyos pontokat, amelyeket II. János Pál és XVI. Benedek tanítottak az elváltak és újránházasodottak helyzetével kapcsolatosan.

¹⁷ *Familiaris Consortio*, II. János Pál pápa apostoli buzdítása az egész Katolikus Egyház püspökeihez, papjaihoz és híveihez a keresztyén család feladatairól a mai világban, 1981. november 22., 84.

¹⁸ *Homily at the Close of the Sixth Synod of Bishops*, october 25, 1980, no. 7; AAS 72 (1980) 1082.

¹⁹ Benedict XVI., *Sacramentum Caritatis: Post-Synodal Apostolic Exhortation on the Eucharist as the Source and Summit of the Church's Life and Mission*, February 22, 2007, no. 29; AAS 99 (2007), 129. magyarul: http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/hu/apost_exhortations/documents/hf_ben-xvi_exh_20070222_sacramentum-caritatis.html

A levél valójában egyes német püspökök kezdeményezésére adott válasz, noha ezt kifejezetten nem említik benne. A levél hosszasan idéz II. János Pál pápa 1980-ban a szinódus befejezésekor mondott beszédéből, ezáltal a homília a Tanítóhivatal hivatalos dokumentumává vált. A levél szerint lehetséges a szentségekhez való járulás azok számára, akik őszintén megpróbálnak tiszta kapcsolatban élni, és kerülnek, hogy életvitelükkel botrányt keltsenek a második házasságuk által. „Azok a hívek, akik megmaradnak egy ilyen állapotban, csak szentségi feloldozás elnyerését követően részesülhetnek szentáldozásban, amely kizárólag azoknak adható, akik bánkódván amiatt, hogy megsértették Krisztus hűségének és Szövetségének jelét, őszintén késznek mutatkoznak arra, hogy a továbbiakban olyan életet élnek, amely már nem ellenkezik a házasság felbonthatatlanságával. Ez azonban valójában azt követeli, hogy valahányszor a férfi és a nő súlyos okok – mint például a gyermekek nevelése – miatt nem tehet eleget a szétválás követelményének, vállalják magukra azt a kötelezettséget, hogy teljes megtartóztatásban éljenek, azaz tartózkodnak az olyan cselekedetektől, amelyek csak a házastársakat illetik meg. Ilyen esetben részesülhetnek szentáldozásban mindaddig, amíg tiszteletben tartják a botránykeltés kerülésének kötelezettségét.”²⁰

Ez az alapvető elve a katolikus morálteológiának és gyóntási gyakorlatnak, amelyet a tridenti zsinat fektetett le: a bűnöst nem szabad feloldozni, ha komoly szándéka egy újabb halálos

²⁰ Hittani Kongregáció, *Levél a katolikus egyház püspökeinek az elvált és újránházásodott hívek szentáldozásához járulásáról*, 1994. szeptember 14.; AAS 86 (1994); <http://katolikusvalasz.blogspot.com/2017/02/hittani-kongregacio-level-katolikus.html>; II. János Pál pápa homíliája, *Omelia nella Santa Messa a Conclusione della V Assemblea Generale del Sinodo dei Vescovi*, 1980. október 25., AAS 72 (1980)

bűn elkövetése.²¹ Azonban a feloldozás lehetséges, ha a gyóntató tudja, hogy a gyónó gyenge, bánata nem tökéletes,²² és nagy a valószínűsége, hogy újra vétkezni fog minden erőfeszítése ellenére. Ez implicite benne volt már a *Familiaris Consortio* 84. pontjában, de itt még világosabbá válik.

Az *Amoris Laetitia* tanítása az elváltakról és újraraházasodottakról

Az *Amoris Laetitia* apostoli buzdítás nem válaszol egy helyen az elváltak és újraraházasodottak szentségekhöz járulásának kérdésére, mint ahogy azt a *Familiaris Consortio* apostoli buzdítás teszi.

Vizsgálódásunk tárgya: 1. az *AL.* apostoli buzdítás nem változtatja meg az eddigi törvénykezést, tehát a *Familiaris Consortio* továbbra is érvényben van; 2. a különbség a bűn elkövetésének szándéka és a gyengeség vagy tudatlanság és annak különböző fokú felelőssége között; 3. az irgalmasság és az igazságosság Ferenc pápa általi kihangsúlyozása.

Nincs változtatás a törvénykezésben

Ferenc pápának nem állt szándékában új szabályokat bevezetni a kérdéses területen. A sok vitát kiváltott nyolcadik fejezetben kijelenti: „... nem szabad elvárni a színódustól vagy ettől a buzdítástól új, minden esetben alkalmazható kánonjogi

²¹ Vö. Tridenti Zsinat, Henrich, D., Petter, H., *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai*, SzIT, 2004, *Tanítás a bűnbánat szentségéről*, 1676. (400. o.) 1706. (408. o.)

²² Uo. 1678. (401. o.) Hittétel, hogy a kevésbé tökéletes bánat erkölcsileg jó és hasznos előkészület a megigazulásra. A szentség felvételéhez elegendő. (lásd Előd, Dogmatika, 586.)

természetű általános szabályozást”.²³ Néhány sorral később pedig arról ír a pápa, hogy: „a megkülönböztetés soha nem tekinthet el az evangélium igazság- és szeretetkövetelményeitől, amelyeket az Egyház megfogalmaz”.²⁴ Azt is tisztázza, hogy mit ért megkülönböztetésen: „a szeretet az Egyház tanítása iránt, mint szükséges feltételeket Isten akaratának őszinte kereséséhez és ahhoz a vágyhoz, hogy a legtökéletesebb választ adjuk Isten akaratára”.²⁵

Függetlenül attól, hogy mit mond a pápa a megkülönböztetésről a dokumentum más részeiben, az érvényes egyházi tanítást úgy állította itt be, mint egy „kerítést” a megkülönböztetés körül. A megkülönböztetés egy döntési folyamat, amely eldönti lelkileg, hogy mit kell tenni, de egy előfeltétele a megfelelő megkülönböztetésnek, hogy nem hagyhatja el az egyház által „körbekerített” tanítást.

A pápa rámutat arra is, hogy támogatnunk kell a házasságot a maga teljességében, amely magába foglalja a szexuális együttműködést, a válást, az újráházasodást mint súlyos ügyeket: „...az Egyház semmiképpen nem mondhat le a házasság eszménye teljességének, Isten tervének a maga nagyságában való képviseléről”.²⁶ Az eddigi szövegekből is egyértelműen kitűnik, hogy azok, akik szándékosan nem engedelmeskednek a *Familiaris Consortio* tisztaságra vonatkozó törvényének, nem járulhatnak szentgyónáshoz és szentáldozáshoz. Amikor a pápa az elváltak és újráházasodottak egyházba való integrációjáról beszél, megjegyzi: „kerülve mindent, ami botrányt okozhatna”.²⁷

²³ *Amoris Laetitia*, 300.

²⁴ *Uo.*, 300.

²⁵ *Uo.*, 300.

²⁶ *Amoris Laetitia*, 307.

²⁷ *Amoris Laetitia*, 299.

A botrány úgy határozható meg, mint „olyan cselekmény vagy esemény, amelynek során sérülnek a társadalmi együttélés írott vagy íratlan szabályai, zavar keletkezik a közéletben. A botrány lehet erkölcsi, politikai, sajtó-, gazdasági, sport- stb.”²⁸ Ha a botrány másokat arra készítet, hogy erkölcsileg valami rosszat tegyenek, akkor az elvált és újrarázasodott személyek közösségbe való visszakapcsolódásának bizonyos formái bűnösök, mert különben nem állna fel a botrány veszélye. Azonban azt is jelenti, hogy lehetséges egyes elvált és újrarázasodott személyek teljes integrációja – és ehhez hozzátartozik a szentgyónás és a szentáldozás is –, míg másokat, akik hasonló helyzetben élnek, teljesen visszakapcsolni a közösségbe erkölcsileg rossz lenne. A teljes közösség²⁹ itt különbözik attól a Ferenc pápai meglátástól, hogy mindenki valamilyen formában (bizonyos fokig) integrálható az egyházba (ha ez nem is foglalja magába a szentségek vételét vagy annak tudatosítását, hogy nincsenek kiközösítve), annak ellenére, hogy nem akar a tisztaságra való felhívásnak eleget tenni. Azok, akik az egyház tanítása szerint akarnak élni, visszakapcsolódhatnak az egyház teljességébe. Az egyház tanítása szerint élni, egységet jelent az egyházzal, amely jel arra, hogy egyre teljesebbé válik a bekapcsolódás.

A különbség a szándékosan bűnt elkövetni akaró és a gyenge vagy tudatlan bűnössége között

Ahogy korábban már láttuk, nem részesülhet a bűnbánat szentségében és nem járulhat szentáldozáshoz az a személy,

²⁸ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Botr%C3%A1ny>

²⁹ „Az Egyház közösségébe azok épülnek be teljesen, akik Krisztus Lelkét hordozzák, ... elfogadják az egyház egész rendjét és az üdvösségnek az egyházban létesített minden eszközét; és a hitvallás, a szentségek, az egyházkormányzat és az egyházi közösség kötelei által.” LG. 14.

aki szándékosan halálos bűnt akar elkövetni.³⁰ A feloldozás megadása előtt az a vélelem, hogy a gyónónak nem áll szándékában a bűnös élet folytatása, hacsak a gyónás alkalmával ennek az ellenkezője be nem bizonyosodik. A bűnös élet folytatásának szándéka különbözik a gyengeségtől: a gyónás alkalmával a pap feloldozhat egy iszákost, még akkor is, ha mindketten tudják, hogy az nagy valószínűséggel újra el fog esni, de nem oldozhatja fel abban az esetben, ha a gyónó azt állítja, a hétvégén újra meg fog részegedni. Ugyanez az elv alkalmazható arra a személyre is, aki mással is, mint a házastársával, szexuális kapcsolatot akar létesíteni. A logika szerint lehetetlen az, hogy valaki ellentétesen éljen és cselekedjen az egyik szentséggel szemben (házasság), de a másik szentségben akar részesülni (eucharisztia).³¹

Ferenc pápa megjegyzi: „Nyilvánvaló, hogy ha valaki úgy hivatkozik egy objektív bűnnel, mintha az a keresztény ideál részét képezné, vagy az Egyház tanításától eltérő dolgokat akarنا bevezetni, nem várhatja el, hogy katekézist vagy prédikációt tartson, és ebben az értelemben van valami, ami elválasztja őt a közösségtől.”³² Ennek a személynek „...újra meg kell hallania az evangélium hirdetését és a megtérésre szóló felhívást”³³ Az objektív bűn, amennyire ez kívülről látható, nem más, mint a bűnnel kapcsolatos szükséges tudás elhanyagolása, ami ebben az esetben azt jelenti, hogy senki nem állíthatja, hogy erkölcsös, ha együtt él másvalaki házastársával. A közösségtől való eltávolodás vonatkozik az egyházra és a szentáldozásra is.

³⁰ Vö. *DH*. 1706; 1676.

³¹ José, G., Kampowski, S., Juan, P., S., *Accompanying, Discerning, Integrating: A Handbook for the Pastoral Care of the Family According to Amoris Laetitia*, trans. Michael Miller, Steubenville, 2017, 77.

³² *Amoris Laetitia*, 297.

³³ Uo.

Az *AL* foglalkozik a felelősség – gyengeségből vagy tudatlanságból származó – csökkenésével: „Az elvégzett cselekedetek következményei sem szükségszerűen azonosak minden esetben.”³⁴ Ferenc pápa fenntartja, hogy az elváltak és újravezényesített kapcsolata súlyos dolog, abban az értelemben, ahogyan ő a felelősségről beszél, ami a halálos bűn más követelményeire is utal. A súlyos tudatlanság vagy gyengeség súlyos dolgokat okozhat, de nem halálos bűnt, mert a halálos bűn egy erkölcsileg rossz cselekedet (bűn), mellyel az ember tudva és akarva súlyos dologban nem engedelmeskedik Isten akaratának.³⁵ A pápa továbblép és azt írja: „Szűklátókörűségről tanúskodna, ha csak azt vizsgálnánk, vajon egy személy cselekedete megfelel-e egy törvénynek vagy egy általános szabálynak, vagy sem. Ez ugyanis nem elegendő ahhoz, hogy egy emberi lény konkrét létezésében megkülönböztessük és biztosítsuk az Isten iránti teljes hűséget.”³⁶ Az általános szabály és a törvény a könnyű vagy a súlyos dolgokra utal, míg a konkrét körülmények olyan dolgokra utalnak, mint az egyház tanításának a tudása és a szabadság (a személy szabadsága). Egy személy talán nem érti meg, hogy a „második házassága” nem érvényes, vagy egy személyt a „második házastársa” szexuális kapcsolatra kényszeríti.

Ferenc pápa kihangsúlyozza az irgalmasságot

Ferenc pápa hangsúlyosan kiemeli az apostoli buzdításban az isteni irgalmasságot. „Igaz, például, hogy az irgalmasság nem zárja ki az igazságosságot és az igazságot, de mindenekelőtt azt kell elmondanunk, hogy az irgalmasság és az igazságosság

³⁴ *Amoris Laetitia*, 302.

³⁵ <http://lexikon.katolikus.hu/H/hal%C3%A1los%20b%C5%B1n.html>

³⁶ *Amoris Laetitia*, 304.

teljessége és Isten igazságának legragyogóbb megnyilvánulása.”³⁷ Az irgalmasság magába foglalja, hogy valakit az igazságra vezetünk, amelyet az egyház tanítása tartalmaz, hogy ne cselekedjen az egyház tanításával ellentétesen.

Az irgalmasságról alkotott téves felfogásunkat korrigálni kell, hogy megértsük az igazi irgalmasságot, amelyről Ferenc pápa beszél. „Napjainkban az irgalmasság az érzelmi együttérzés felé terelődik, amely a sebek fölé hajlik, anélkül, hogy az igazi betegséget azonosítaná; ez a korlátozott megközelítés elakad a tüneteknél anélkül, hogy a beteg személy hatalma alá kerített félelem ellen gyógyszert adna be. (...) A pusztá együttérzésen és tolerancián kívül bibliai irgalmasság is van, amely mint Isten műve, képes megújítani az emberi szívet, megtisztítva azt minden gonoszságától.”³⁸

Nem lenne irgalmasság a pap részéről, ha azt mondaná valakinek, hogy a házastársán kívül is bárkivel lehet szexuális kapcsolata, hiszen állítása ellenkezne az igazsággal és az igazságossággal. A pap nem oldozhatja fel a gyónót, akinek szándékában áll az egyház tanítása ellen cselekedni. A feloldozás megtagadásának okát a papnak közölnie kell a gyónóval, hogy az megérthesse a lelkipásztori kísérés miéértjét.

A lelkipásztori kísérésben a papnak fokozatosan kell feltárnia az erkölcsi törvényeket, különösen azok előtt, akik tudatlanok. A FC-ban II. János Pál pápa beszél erről a „fokozatosság törvényéről”, ami nem azonos a „törvény fokozatosságával”. „Mindazonáltal nem tekinthetik a törvényt csupán úgy, mint egy – valamikor jövőben elérendő – eszményképet, hanem úgy kell látniuk, mint az Úr Krisztus parancsát arra vonatkozóan,

³⁷ *Amoris Laetitia*, 311.

³⁸ Granados et al., *Accompanying, Discerning, Integrating*, 66.

hogy győzzék le a nehézségeket.”³⁹ Ferenc pápa megerősíti a fokozatosság törvényét, kiemelve, hogy a „cselekedetek okosságán alapuló gyakorlásának fokozatosságáról (van szó) olyan esetekben, akik nincsenek abban az állapotban, hogy teljesen megértenék, értékelni vagy gyakorolni tudnák a törvény objektív követelményeit.”⁴⁰

A folytonosság hermeneutikáját alkalmazva az *AL* olvasásakor, láthatóvá válik, hogy ez nincs ellentétben az egyház korábbi tanításával. Ha a pápa meg akarta volna változtatni a pasztorális gyakorlatot, két követelménynek kellett volna eleget tennie: 1. kifejezetten ki kellett volna jelentenie, 2. és kijelentésnek nem szabadott volna ellentétben lennie az egyház tanításával. Arra bátorítani azokat az elváltakat és újraraházasodottakat, akik folytatni szeretnék kapcsolatukat, hogy szentségekhez járuljanak, ez elbukik mindkét kritérium alapján. Az igaz, hogy Ferenc pápának voltak félreérthető kijelentései, de soha nem mondott olyat hivatalosan, ami ellenkezne az egyház korábbi tanításával. Az egyház tanítása világosan kijelenti, hogy a házások csak házastársukkal élhetnek szexuális életet, és ha ez ellen tudatosan és szándékosan vétének, halálos bünt követnek el, és ahhoz, hogy feloldozásban részesüljenek, bűnbánatot kell tartaniuk. A tridenti zsinat tanítása tisztázta, hogy mit ért ezen a bánaton: „első a bánat, amely a lélek fájdalma és utálata az elkövetett bűn miatt, azzal az elhatározással, hogy nem akar a jövőben vétkezni.”⁴¹

Hogy még jobban megértsük...

A *Lumen Gentium* zsinati konstitúció különbséget tesz azon személyek között, „akik teljesen beépülnek” az egyházba, és azok

³⁹ *Familiaris Consortio*, 34, AAS 108.

⁴⁰ *Amoris Laetitia*, 295.

⁴¹ *DH*. 1676.

között, „akik ugyan beépülnek az egyházba, de nem tartanak ki a szeretetben”.⁴² A különbséget külsőleg talán nem is lehet észrevenni, mert a személyek belső hozzáállásában van a különbség. Az egyik személy az egyház tagja akar lenni, és követi annak tanítását; míg a másik bár fizikailag tagja az egyháznak, a tanítást nem fogadja el a maga teljességében. A kapcsolat két elvált és újrահázasodott pár között is hasonló ehhez, ahol az egyik pár akarja a kapcsolat folytatását a másik féllal, míg a másik pár azt akarja, hogy minél hamarabb véget érjen (a bűnös kapcsolat). Az utóbbi az egyház tanítása szerint akar élni, míg az előbbi elveti azt, és a tanítással ellentétesen akar élni. A valóságban itt többről van szó, mint hasonlóságról, mert ha valaki mindent megtesz, hogy az egyház tanítása szerint éljen, még akkor is, ha gyakran elesik, nagyon könnyen teljes tagja lehet az egyháznak, ellentétben azzal, aki szándékosan ellentétben él az egyház tanításával, és nem akar kitartani a szeretetben.

A másik hasonlóság a gyermek erkölcsi és értelmi fejlődésére alapozódik. Amikor egy hároméves gyermek ellop egy csokoládét, az a gyermek nem vétkezik, ő csak a finom nyalánkságot kívánta meg, és nem volt tisztában azzal, hogy a csokoládé nem az övé. Amikor ugyanez a gyermek eljut értelmé használatára és akkor lopja el a csokoládét, úgy gondoljuk, hogy ez már bűn. Mi a különbség a két eset között? Nem a cselekedet, a lopás, és nem is a lopás tárgya, a csokoládé, hanem az ismeret foka és a szándék. Egy személy, aki tudatlanságban élt helyzetével kapcsolatosan, de növekedik az ismeretekben és a szabadságban – ugyanúgy, ahogy a felnövekvő ember látja az életet –, megismeri az igazságot, és próbálja alakítani magát, hogy a rossz életvitelét vagy a házasságán kívüli szexuális kapcsolatát lezárja.

⁴² LG. 14.

Cselekedeteit kezdetben nem látja bűnnek, majd később bocsánatos bűnnek tartja, végül pedig belátja, hogy halálos bűnben él.

A fenti hasonlatok is jól mutatják a személy cselekedetei és bűnössége közötti kapcsolatot. Két dologra tanítanak meg: 1. valaki belekerülhet egy rendezetlen szexuális kapcsolatba anélkül, hogy az számára egyáltalán bűn lenne vagy halálos bűn lenne; 2. nem tagadhatjuk meg a szentáldozást valakitől csak azért, mert tisztában van azzal, hogy hamarosan halálos bűnt fog elkövetni. Ferenc pápa a gyengéket akarja támogatni, anélkül, hogy a valóságot megváltoztatná: azaz nem oldozható fel az, akinek szándékában áll egy újabb halálos bűn elkövetése.

Tanítóhivatali megnyilatkozás

Ferenc pápa 2017. június 5-én hiteles tanítóhivatali megnyilatkozás rangjára emelte az argentinai püspöki konferencia 2016. szeptember 5-én kiadott irányelveit.⁴³ Az irányelvek 5. és 6. pontjai mérvadóak ebben a kérdésben. 5. „Amikor egy pár konkrét körülményei megvalósíthatóvá teszik, különösen, ha mindketten járják a hit útját, fel lehet kínálni nekik az önmegtartóztatásban élés választását. Az *AL* tudatában van e választás nehézségeinek, és nyitva hagyja a bűnbocsánat szentségéhez járulás lehetőségét, ha valaki elbukik ezen a téren.” 6. „Más bonyolultabb körülmények között, és amikor nem lehet elnyerni a házasság semmisségének kinyilvánítását, előfordulhat, hogy az említett választás nem megvalósítható. Ennek ellenére mégis lehetséges a megkülönböztetés útja. Ha arra a felismerésre jutunk, egy konkrét esetben, hogy léteznek korlátozó tényezők, amelyek csökkentik a felelősséget és a bűnösséget (vö. 301–302), különö-

⁴³ <https://nebula.wsimg.com/425003f9eb16d005edf788d147c6ec6a?Access-KeyId=EEC4442C9A64986D8B58&disposition=0&alloworigin=1>; <https://drive.google.com/file/d/13cViVzmIewKO8fw5vjO5nNqkZ-T7uasl/view>.

sen akkor, amikor egy személy úgy látja, hogy újabb mulasztást követne el, és kárt okozna a kapcsolatban nevelt gyermekeinek, az *AL* megnyitja a bűnbocsánat és az eucharisztia szentségéhez való járulás lehetőségét (vö. 336. és 351. lábjegyzet). Ezek lehetővé teszik neki, hogy a kegyelem erejével érettebbé váljon és fejlődjön.”⁴⁴

Úgy tűnik, hogy hangsúlyeltolódásokat olvashatunk az *AL*-ban, összehasonlítva a Tanítóhivatal korábbi megnyilatkozásaival. Ha az *AL*-t és a hagyományos tanítást együtt olvassuk, megállapíthatjuk, hogy az, hogy valakit szentáldozáshoz lehet engedni a „második házasságban” csak azért, mert ő ezt kéri, ez így nem olvasható ki az *AL*-ból. Az *AL* nem teszi lehetővé a feloldozást és a szentáldozást azon elváltaknak és újraházasodottaknak, akiknek az a szándékuk, hogy szexuális kapcsolatot létesítenek a „második házastársukkal”, azaz szándékukban áll egy újabb halálos bűnt elkövetni.

⁴⁴ <https://www.magyarokurir.hu/ferenc-papa/ferenc-papa-tanitohivatali-megnyilatkozasa-az-amoris-laetitia-viii-fejezeterol>